

Skellefteå kommun

Biblioteksplan

2023

Datum: 2022-11-15

Fastställt i kulturnämnden 2022-12-07, § 119

Fastställt i kommunfullmäktige 20xx-xx-xx

Innehåll

Inledning och syfte	3
Biblioteken och omvärlden.....	3
Uppföljning av planen	3
Insatsområden.....	3
Vi är där du är! Invånarnas bibliotek, kultur och kunskap tillgängligt för alla	3
Prioriteringar	3
En mötesplats där konstformerna tar plats	4
Prioriteringar	4
Garanter för demokratin – digitalisering, delaktighet och inkludering	4
Prioriteringar	5
Läsning för alla – fri åsiktsbildning och kunskapsförmedling.....	5
Prioriteringar	5
Prioriterade grupper.....	6
Prioriteringar	6
Media	7
Prioriteringar	7
Tillsammans stärka den professionella kunskapen.....	7
Prioriteringar	7

Inledning och syfte

Biblioteksverksamhet styrs av bibliotekslagen. Den fastslår att kommuner och regioner ska anta biblioteksplaner för verksamhet på biblioteksområdet (§17).

Biblioteksplanen är ett självständigt styrdokument som anknyter till Skellefteå kommuns kulturplan 2020-2023, utvecklingsstrategin Skellefteå 2030 och den beskriver vad biblioteken ska fokusera på under planperioden. Bilaga 1 beskriver biblioteksplanens politiska inramning och bilaga 2 ger en nulägesbeskrivning av organisationen.

Biblioteken och omvärlden

Skellefteå kommun växer och kommunens utbud behöver tilltala en alltmer versifierad grupp. Det kräver att biblioteken utvecklas i takt med nya behov. I detta ska biblioteken vara modiga, arbeta användarorienterat, utföra sitt lagstadgade uppdrag och prova nytt.

Uppföljning av planen

Uppföljning av biblioteksplanen sker efter avslutad planperiod genom kvantitativa mätningar och redovisningar för respektive biblioteksverksamhet som har rapporteringsskyldighet till kulturnämnden samt genom övriga styrsystem inom Skellefteå kommun.

Insatsområden

Vi är där du är! Invånarnas bibliotek, kultur och kunskap tillgängligt för alla

Öppettider och utbud ska tillgodose Skelleftebornas efterfrågan. Under planperioden ska biblioteken arbeta uppsökande på nya sätt genom att möta kunden såväl fysiskt på biblioteken som fysiskt på andra platser samt på digitala plattformar.

Prioriteringar

- Biblioteksverksamheten ska synas på oväntade ställen och i oväntade sammanhang, bland annat genom att utveckla nyttjandet av bibliotekscykeln
- Söka nya, digitala mötesplatser för invånarna
- Vidareutveckla och stärka bibliotekens samlade digitala erbjudande
- Erbjud och utveckla tjänsten meröppet på samtliga kommunala närbibliotek

En mötesplats där konstformerna tar plats

Biblioteken har en betydande roll som kulturella mötesplatser. Programverksamhet för olika målgrupper ska erbjudas i centrum, kommundelar samt digitalt. Program och aktiviteter genomförs i samverkan med föreningar, studieförbund och andra.

Programverksamheten ska spegla samtiden och bidra till kunskap och fördjupning. För att säkerställa kvalitet och jämlikhet skapades 2019 en programgrupp som under planperioden utvecklats och omformats till Programrådet. Gruppen ansvarar för planering, bokningar och budget gällande kultur- och biblioteksavdelningens program.

Genom stadsbibliotekets nya hemvist i SARA kulturhus ges en utökad möjlighet att arbeta med den bredare delen av bibliotekslagen och stärka arbetet med konstformerna utöver litteraturen. Kultur- och biblioteksavdelningen ska erbjuda aktiviteter och program som tillfredsställer sina målgrupper på tider som passar dem.

Prioriteringar

- Genom Programrådet säkerställa att samtliga konstformer tar plats i kommunens verksamheter i enlighet med bibliotekslagen och Skellefteå kommuns kulturplan.
- Utveckla biblioteken till att vara en arena för eget konstnärligt utövande och verka uppmanande och möjliggörande till alla kunskapsnivåer inom kulturfältet.
- Främja tillgängligheten till kulturverksamhet för kommunens invånare oavsett bostadsort.
- Initiera och delta i samarbeten – särskilt med utövare av konstformerna och utforska arrangemang där deltagaren i högre grad är producent än konsument i enlighet med aktuell forskning.
- Utveckla samverkan för och med barn/unga och nationella minoriteter för att öka upplevelser av, och deltagandet i, kulturutövande i hela kommunen.

Garanter för demokratin – digitalisering, delaktighet och inkludering

Det digitala biblioteket växer i sin roll som förmedlare av information och kunskap. Med ett rörligare och mer variationsrikt utbud än den fysiska boken lever det lättare upp till målsättningar kring tillgängligt utbud till invånarna i stort.

Folkbiblioteken ska enligt bibliotekslagen verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet och samhället. Digital delaktighet för alla är ett samhällsligt mål där biblioteken har en viktig uppgift att fylla och digital delaktighet är grundläggande för att kunna verka i ett demokratiskt samhälle. En av de viktigaste uppgifterna för biblioteken är att bidra till att utveckla invånarnas språkliga och digitala kompetens.

Prioriteringar

- Kontinuerligt utveckla och anpassa bibliotekens digitala tjänster, teknik och kommunikation efter invånarnas behov.
- Vägleda invånare i behov av ökad teknisk och språklig kompetens.
- Bibliotekspersonal ska ha förutsättningar för att ge vägledning i användandet av informationsteknik.
- Kontinuerligt och strategiskt arbeta med insatser för invånarnas digitala delaktighet.

Läsning för alla – fri åsiktsbildning och kunskapsförmedling

Att kunna ta del av information och litteratur är grundläggande för lärande och delaktighet i ett demokratiskt samhälle. För att kunna göra det behöver varje individ ha tillgång till ett språk. Den språkutvecklande processen startar redan hos det lilla barnet, vars ordförråd ökar och utvecklas genom högläsning, samtal och berättande.

Läsningen i sig har också ett eget värde. Den bidrar till personlig utveckling, konstnärliga upplevelser och bildning. Att arbeta läsfrämjande – och att verka för läslust - är därför en av bibliotekens viktigaste uppgifter, i synnerhet som både nationella och internationella rapporter visat att läsförmågan och läsförståelsen sjunker.

Forskning framhåller den tryckta bokens överlägsenhet gällande läsförståelse och inläring, men de nya medieformaten erbjuder många sätt att uppleva en bok. Allt fler tar till sig berättelser på andra sätt än genom läsning av en bok; exempelvis genom film, spel och på olika digitala plattformar. Litteraturen finns idag mer tillgänglig än tidigare, och därför behöver folkbibliotekens läsfrämjande arbete breddas. Att ta del av berättelser på flera olika sätt utforskar och stärker läsarens identitet, liksom när läsaren tar del av berättelser på sitt modersmål.

Prioriteringar

- Öka läslusten hos både barn och vuxna genom strategiska insatser.
- Erbjud ett utbud som är attraktivt och samtida i olika medieformat.
- Rikta blicken inåt mot biblioteksverksamheten för att förstå vad biblioteken behöver förändra för att läsning ska kännas relevant för alla i samhället.
- Arbeta med Regionsbibliotek Västerbottens läsluststrategi för alla slags läsare.
- Göra särskilda insatser i syfte att lyfta Västerbottenslitteraturen.
- Utgå från den regionala handlingsplanen för litteraturen som konstform.

Prioriterade grupper

I bibliotekslagen anges följande prioriterade grupper: barn, unga, minoriteter, personer med funktionsvariationer, annat modersmål än svenska. Från och med 2020 är barnkonventionen lag i Sverige och för biblioteken är det en angelägen uppgift att utveckla sitt arbete gentemot barn och unga. Skellefteå kommun är därtill barnrättskommun. För biblioteken är barnens rätt till yttrandefrihet, åsiktsfrihet samt rätten att söka, ta emot och sprida information och tankar centrala. Det kan ske i tal eller skrift, tryckt eller digitalt, i konstnärlig form eller i annat uttrycksmedel som barnet/ungdomen själv har rätt att välja.

Enligt skollagen (SFS 2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och gymnasieskolan ha tillgång till skolbibliotek. Nivån på skolbiblioteksverksamheten inom grundskolan varierar inom kommunen, men gemensamt är avsaknaden av utbildad bibliotekspersonal.

Skolbiblioteken och folkbiblioteken har ett gemensamt syfte att skapa läsande, informationskompetenta medborgare som kan delta i det demokratiska samhället fullt ut. Från första mötet med folkbibliotekets gåva till alla små barn, till möten inom för- och grundskola, gymnasiebibliotek och högskolebibliotek samt genom lärande livet ut.

Skellefteå kommun har en stor andel folkbibliotek placerade i närhet eller i skolans lokaler som därmed kan uppfylla viss funktion som skolbibliotek. Eftersom folk- respektive skolbiblioteksverksamheten skiljer sig åt kan intressekonflikter uppstå.

Skellefteå kommun är finsk förvaltningskommun sedan 2018 och i kommunens finns en språklig mångfald. Bibliotekets totala utbud ska spegla den språkbild som finns i kommunen.

Prioriteringar

- Implementera barnkonventionen i verksamheten.
- Delta i dialog mellan för- och grundskolan, gymnasieskolan och folkbiblioteksverksamheten på olika nivåer.
- Arbeta för att samnyttja kompetens samt bokbestånden mellan folk- och skolbiblioteken för att öka tillgängligheten.
- Arbeta med dialog och medskapande för prioriterade grupper enligt bibliotekslagen.
- Värna minoritetsspråken genom särskilda insatser.
- Utveckla det kommunala samarbetet kring finsk förvaltningskommun.
- Erbjud tillgängliga lokaler, tjänster och utbud anpassade för människor med funktionsvariationer
- Ha en aktuell hbtqi-plan och hbtqi-diplomerade verksamheter.

Media

Ett av bibliotekens viktigaste uppdrag är att tillgängliggöra media och arbeta för att alla ska ha tillgång till litteratur, kultur och samhällsinformation utifrån var och ens förutsättningar. Med media avses material för informationsinhämtning och rekreation, oavsett format. Sättet som olika media används på har förändrats, därför är det viktigt att biblioteken är en del av den förändringen och utvecklas i takt med den tekniska utvecklingen. Utbudet av fysiska och digitala medier ska stå för allsidighet och kvalitet.

Prioriteringar

- Skapa en övergripande mediaplan som säkerställer kvalitet i mediahanteringen för hela kommunen.
- Arbeta strategiskt och effektivt med inköp.
- Upplevas som samtida, relevanta och effektiva samt främja intresset för litteratur och läsning genom ett rikt och varierat litteraturutbud i olika tekniska format.
- Vidareutveckla befintliga tjänster, utveckla nya tjänster och tillgängliggöra innehåll i olika medieformat.
- Skapa samråd med representanter för minoritetsspråken och andra språk för att bättre kunna erbjuda ett relevant och aktuellt mediebestånd på olika språk.
- Verka för att samtliga grupper kan ta del av tillgängliga media.

Tillsammans stärka den professionella kunskapen

Bibliotekariens kompetens är under utveckling och behovet av fortbildning är stort. För att vara fortsatt relevanta och erbjuda medborgarna bästa möjliga verksamhet behöver vi arbeta med kundens behov i fokus. För att klara detta behöver vi göra kundresor, arbeta med tjänstedesign och genomgående sträva mot ett experimentellt och undersökande sätt att arbeta samtidigt som vi fullt ut låter professionen ta plats. Vad, hur och när vill medborgarna använda bibliotekets tjänster och kompetenser är centrala frågor. Den snabba förändringstakten kräver att varje medarbetare tar ett stort eget ansvar för sin kontinuerliga fortbildning.

Prioriteringar

- Använda tjänstedesign, göra kundresor och utforska möjligheterna att ta beslut byggda på fakta och insikter.
- Använda lärplattformen Digiteket för att stärka kompetens i grupp och individuellt.
- Vara proaktiva, utforska nya arbetssätt och arbeta agilt.
- Utbilda all personal i värdskap och därmed kunna erbjuda ett värdskap i världsklass.
- Intensifiera samarbetet med andra verksamheter.

Bilaga 1

Politisk inramning

Folkbiblioteken har en central roll i lokalsamhället för att erbjuda viktig information, nytta och nöje till invånarna. De arbetar med att värna om demokrati, yttrandefrihet och stimulera till läsande samt möjliggöra ett livslångt lärande för alla invånare.

Bibliotekslagen (SFS nr: 2013:801)

Den svenska bibliotekslagen är en lag för bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet som består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

Lagen säger att alla bibliotek ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla och allmänheten ska avgiftsfritt kunna låna litteratur oavsett publiceringsform. "Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar". Prioriterade grupper är personer med funktionsvariation/funktionsnedsättning och personer med annat modersmål än svenska samt nationella minoriteter.

Biblioteksverksamheten i Skellefteå består av ett antal verksamheter som har olika delar av kommunen eller landstinget som huvudman. De aktuella verksamheterna är folkbiblioteken, och Campusbiblioteket (kultur- och fritidsnämnden), gymnasiebiblioteken (gymnasienämnden), skolbiblioteken (för- och grundskolenämnden) och sjukhusbiblioteket (Region Västerbotten på uppdrag av Västerbottens läns landsting).

Kulturplanen 2020 – 2023

Kulturplanen är ett kommunalt planeringsverktyg för utvecklingen av kultur i Skellefteå under åren 2020–2023. Biblioteksplanen stödjer och bidrar till kulturplanens övergripande insatsområden.

Nationell Biblioteksstrategi

Vid sidan av lagrummet har ett förslag till en svensk nationell biblioteksstrategi - Demokratins skattkammare – tagits fram av Kungliga biblioteket och lämnats till Regeringen. Strategin har framtagits av Kungliga biblioteket på uppdrag av regeringen med syfte att stärka och utveckla det svenska biblioteksväsendet.

Skollagen (SFS 2010:800)

Enligt skollagen (SFS 2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och gymnasieskolan ha tillgång till skolbibliotek. Detta gäller alla elever oavsett om de går i en kommunal eller en fristående skola.

Bilaga 2

Nulägesbeskrivning av organisationen

Kultur- och biblioteksavdelningen

Vid årsskiftet 2019/2020 sjsattes en omorganisation där biblioteken står att finna under Kultur- och biblioteksavdelningen. Avdelningen består av tre enheter där medarbetarna organiserats utifrån funktioner, kompetenser kring ett gemensamt uppdrag snarare än fysisk placering. Enheterna är Konst och kultur, Litteratur och Läsning samt Kunskap och Bildning.

SARA Kulturhus

Stadsbiblioteket är det största av folkbiblioteken i Skellefteå kommun och hösten 2021 inviger vi ett nytt stadsbibliotek i SARA Kulturhus. Hit flyttar även Museum Anna Nordlander, Skellefteå Konsthall och Västerbottensteatern.

Här får vi ett mer centralt läge, nya samverkanspartners i samma hus samt nya lokaler som ger möjlighet att arbeta annorlunda. Verksamheten kommer att ställas inför nya möjligheter men också nya utmaningar.

Närbibliotek

I Skellefteå kommun finns tio närbibliotek för allmänheten: Boliden (integrerat i skolan), Bureå, Burträsk (integrerat i skolan), Byske (integrerat i skolan), Jörn (integrerat i skolan), Kåge (integrerat i skolan), Lövvånger, Morö Backe (stadsdelsbibliotek), Skelleftehamn och Ursviken.

Barnens bokbuss

Barnens bokbuss besöker skolor, förskolor och fritidshem som har långt till närmaste bibliotek. Bussen förmedlar kultur och läsupplevelser samt innehåller litteratur för barn och ungdomar 0-12 år samt pedagogisk litteratur för förskollärare och lärare F-5. Bussen är utrustad för att kunna genomföra enklare kulturprogram och föreställningar.

Campusbiblioteket

Campusbiblioteket är ett centrum för kunskap och information samt en mötesplats för Skellefteå kommuns alla studenter på eftergymnasial nivå samt VUX- och SFI-elever. Alla boende i kommunen kan studera vid vilket universitet som helst i hela världen och använda Campusbibliotekets kompetenser och resurser. Även allmänheten är välkommen att använda biblioteket och låna bibliotekets eget material. Campusbiblioteket utbildar och handleder med målsättningen att skapa

informationskompetenta studenter och forskare som självständigt använder bibliotekets resurser.

Gymnasiebiblioteken

Gymnasiebiblioteken arbetar för att vara en naturlig del av skolarbetet. Alla elever ges möjlighet att använda bibliotekets resurser och påverka bibliotekets inköp av media. Biblioteket utvecklar läslusten hos eleverna och inspirerar till ytterligare läsning på fritiden. Bibliotekspersonalen utvecklar samarbetet med eleverna och skolans personal för att förverkliga gymnasiebibliotekets vision.

Sjukhusbiblioteket

Biblioteket vid Skellefteå lasarett erbjuder patienter, anhöriga och personal i Skellefteåområdet litteratur och annan media samt kulturupplevelser till nöje och nytta. Biblioteket bedriver också medicinsk biblioteksverksamhet och är idag en del av vårdprocessen, som stöd för vårdpersonal vid fortbildning, kompetensutveckling och forskning. Skellefteå sjukhusbibliotek ansvarar för hela landstingets elektroniska vetenskapliga informationsförsörjning.

Grundskolebiblioteken

16 av kommunens 37 grundskolor har datoriserade skolbibliotek. 8 skolor har mindre boksamlingar.

Folkbibliotekens och skolbibliotekens lika och olika uppdrag

Både folkbibliotek och skolbibliotek har ett stort ansvar för att stimulera alla barns och ungdomars läsning och medie- och informationskunnighet (ofta förkortat MIK) för såväl förströelse som kunskapsinhämtande. Läsförmåga och MIK är en förutsättning för att kunna utöva både rättigheter och skyldigheter i ett demokratiskt samhälle. Elever ska ha tillgång till biblioteksverksamhet på eller i omedelbar närhet till sin skola.

Folkbibliotekens och skolbibliotekens gemensamma uppgifter är att:

- ge alla barn och ungdomar möjlighet till information, kunskap och upplevelser genom böcker och andra medier
- arbeta med läsfrämjande verksamhet och särskilt beakta behoven hos elever/barn med läs- och skrivsvårigheter, funktionsnedsättningar och andra särskilda behov
- ha ett rikt urval av medier på minoritetsspråken och i kommunen övrigt förekommande språk

- ge förutsättningar till litterära aktiviteter och förmedla ett anpassat kulturutbud som stimulerar och utvecklar barn och ungdomars språk, känsla, fantasi och kreativitet.

Grundskolans och gymnasieskolans biblioteks uppgift är att:

- vara tillgängligt för skolans elever och personal
- vara skolans kunskaps-, medie- och informationscentrum
- ha ett utbud av medier anpassat till skolans och elevernas behov
- vara ett pedagogiskt centrum för både läslust och informationssökning
- samverka med lärarna i det pedagogiska arbetet
- medverka till att eleverna utvecklar förmågan att söka, sortera och kritiskt granska information
- vara ett stöd för eleverna i deras måluppfyllelse
- vara öppet och tillgängligt hela skoldagen
- vara bemannat med fackutbildad personal

Folkbibliotekets uppgift är att:

- vara tillgängligt för alla
- vara samhällets kunskaps-, medie- och informationscentrum
- ha ett brett utbud av medier anpassat till invånarnas behov
- särskilt uppmärksamma förskolebarnens behov av böcker och andra medier
- ge förutsättningar till litterära aktiviteter och förmedla ett anpassat kulturutbud för vuxna
- vara öppet så stor del av dagen som möjligt,

Skolinspektionen har preciserat hur Skollagen ska tolkas. Myndigheten anger att följande krav ska vara uppfyllda för att eleverna ska ha tillgång till skolbibliotek:

- Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen.
- Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.

- Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

I Skellefteå finns ett tiotal fristående grund- och gymnasieskolor. Skollagens krav om elevers tillgång till skolbibliotek gäller även de fristående skolorna. Det är friskolornas huvudmän som ansvarar för skolbiblioteken.

Bibliotekschef/skolområdeschef/rektor ansvarar för att bibliotekens verksamhet anpassas till bibliotekslagen, skollagen och de övergripande målen för Skellefteå kommun samt de av respektive nämnd fastställda verksamhetsmålen. Rektor ansvarar även för att mål för informationskompetens samt för läs-, skriv- och språkutveckling ska uppnås på skolorna.